POVESTEA CELUI DIN URMĂ SFÂNT.

DE

ION PILLAT.

Cu schiţe de

P. GEORGESCO-RACHTIVANU.

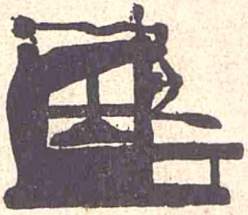

SE GĂSEŞTE :

" A LA BELLE ÉDITION "

71, RUE DES SAINTS-PÈRES

LA PARIS.

Dominului Iisus.

în sens de comunitate
și de solidaritate

I. Pilat

POVESTEA CELUI DIN URMĂ SFÂNT.

IL A ÉTÉ TIRÉ DE CET OUVRAGE :
VINGT EXEMPLAIRES SUR PAPIER JAPON A LA FORME, NUMÉROTÉS DE I A 20 QUI ONT ÉTÉ SIGNÉS ET PARAPHÉS DE L'AUTEUR ET DES ÉDITEURS.

N°

POVESTEA CELUI DIN URMĂ SFÂNT.

DE

ION PILLAT.

Cu schiţe de

P. GEORGESCO-RACHTIVANU.

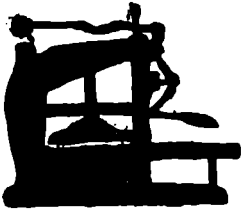

SE GĂSEŞTE :

A LA BELLE ÉDITION "

71, RUE DES SAINTS-PÈRES

LA PARIS.

Când tremurând luceferi
Prin ramuri au trecut,
Ai vrut să-ţi spun de omul
Cu inima de lut.

Si când ne-aduse luna
Credinţele ce mint,
Ceruşi povestea celui
Cu inima de-argint.

Iar eu urmând cadenţa
Isvorului, încet
Soptit-am iarăşi basmul
Celui d'întâi poet.

Căci când adoarme codrul
In legănări de vânt ,
Ti - am desvelit povestea
Celui din urmă sfânt .

POVESTEA CELUI DIN URMĂ SFÂNT.

I.

Șapte ani trăise cu singurătatea munților dăruindu-și sufletul și trupul zeului căruia se ruga. Iar când se ivi primăvara o bucurie mare îl cuprinse. Pricepu că ales printre aleși va fi cel din urmă sfânt purtând cuvântul roditor spre mântuirea lumii. Își părăsi pustnicia și porni către răsărit.

Coborâ prin păduri cu frunze noi, legănate de vânt, într'o vale umbrită de castani. Din stâncă în şipot de lemn isvora apa, umplând un urcior se revărsa mai departe şi'n ea se adăpa o turmă de oi. Stăpânul turmii, stăpâna urciorului, amândoi aplecaţi unul spre altul, uitaseră avuţiile lor; dar zărind călătorul, păstorul se apropie scoţând din traistă pâine caldă, urdă şi miere: « Străine, îi zise, zeii poenilor sâ'ţi binecuvânteze hrana, căci ei ne au dat mierea luminoasă. Pâinea a dospit-o iubita mea şi urda eu am făcut-o ». Iar fata aducându-i apă neîncepută ii zise: « Străine, cu dânsul am jertfit un ied zeului acestui isvor: binecuvântată să ţi fie băutura ». Atunci mânios cel din urmă sfânt apucând urciorul îl aruncă pietrelor de pe drum şi luând merindele le svârli. « Cumplită şi fără de leac vă e nebunia, strigă el. Nu e de cât un singur zeu: în faţa lui zeii mincinoşi au pierit ca stelele nopţii când soarele răsare. El nu vrea jertfe mânjite de sânge, ci inimele noastre le cere. Intr'adăvăr grăesc vouă, osândiţi deapururi

vor fi smintiţii ce iubesc făpturi trecătoare de lut . » — Auzindu-l fata începu să plângă şi cu ochii plini de lacrămi stetea băiatul nepricepând de ce le-a ucis fericirea.

Iar mergând mai departe cel din urmă sfânt ajunse la zidul unei cetăţi, albă pe marginea mării sunătoare, şi intrând pe poartă în cetate întâmpină un tânăr în haine de mătase împodobite cu pietre scumpe. După el venea o fecioară minunat de frumoasă; patru arapi cu turbane împletite urmau ducând în spinare fel de fel de bogăţii stranii din ţări necunoscute şi doi păşind înainte împingeau cu palma norodul să'i facă loc. Si cum buimăcit sfântul, ca unul ce trăise în pustnicii, încurca drumul, arapii se năpustiră asupra'i să'l dea în lături. Dar oprindu'i tânărul ii zise: « Străine, căci ast-fel te arată portul, fii bine venit în cetate şi zeii primitori să'ţi fie. Azi mi-au adus corăbiile daruri culese pe ţărmuri depărtate şi o fecioară robită mai mândră ca lumina lunii. Bine cuvântată e ziua de azi. Vreau

cu toţii să'mi împart bucuria şi tu, străine plăcut ochilor mei, spune-mi ce doreşti şi 'ţi voi împlini dorinţa. Am haine foarte scumpe, cu ele te voi îmbrăca; am case de sticlă cu copaci jur împrejur în cât mereu te crezi în grădini, în ele te voi găzdui; iar fete mlădioase ca ramuri de alun vor juca mişcându şi trupul şi cântăreţi vor atinge struna pentru tine ». Atunci luând galbenii grei din cutii de lemn de trandafir tânărul ii împrăştiă mulţimii adunate şi se apropie de cel din urmă sfânt să'l călăuzească, proptindu-i paşii, spre locuinţele sale. Dar mânios sfântul îl respinse grăind: « Cumplită ţi e nebunia şi fără de leac, bogatule în lucruri pieritoare. Intr' adevăr îţi spun mai bine aşi fi asemeni milogilor de pe zidul cetaţii de cât ţie, orbule ce ochi ai de văzut şi nu vezi. Unul e zeul ce domneşte în ceruri. In gândul lui lumea noastră o clipă e între două vecinicii şi tu, osânditule, clipa ai ales, pierzând deapururi viaţa de veci ». — Auzindu-l norodul începu să râdă ca de un om cu minte puţină, iar tânărul tăcut

stetea cu ochii plini de lacrămi nepricepând de ce 'i a ucis fericirea.

Si mergând mai departe cel din urmă sfânt eşi pe poartă afară din cetate. Pe drum tăvălit în praf era unul gol, acoperit de rănile boalii, gemând în suferinţă şi lipsă şi trecătorii ii aruncau un ban de aramă. Atunci sfântul închinându-se la el ca la icoană grăi: « Fericiţi săracii pe pământ, căci a lor e împărăţia cerurilor! Fericiţi cei chinuiţi, căci a lor va fi vecinica alinare! » Iar milogul cerşind ii zise: De ce'ţi baţi joc de mine? Dă'mi pomana cuvenită şi zeii să te răsplătească». Dar el n'avea să' i dea nici bani de aramă, nici bani de argint, ci numai cuvântul roditor spre mântuirea lumii. Cu ochii plini de durere îl privea milogul şi cel din urmă sfânt se depărtă ca cei goniţi.

Inserase — O pace mare domnea pe potecile şerpuite prin garduri vii de măciesi în floare, fântâni cântau nevăzute pe iarba fragedă şi prin zări răsbătea

sunet de talăngi; dar sfântul umbla cu suflet turburat căci pretutindeni graiul lui era născător de suferinţă. Pe înoptate ajunse la o cetate clădită pe coasta unui deal şi străjerii nu lăsau pe nimeni să pătrundă în ea după apusul soarelui. Si cum rătăcea fără acoperiş să'şi ocrotească odihna o femee se apropie de dânsul « Străine, îi zise, e târzui, hanuri nu vei găsi şi găzduitori oamenii aici nu sunt. Vino la mine, fii stăpân pe sărăcia mea. Mult n'am; singura avere mi-e trupul şi trecătorii mi l'au cumpărat de când eram copilă: ţie bucuros îl dăruesc». Dar încruntându-se sfântul o goni mustrându-i viaţa, lăudând fecioarele binecuvântate pentru care se vor deschide porţile cereşti şi ea se duse plângând nepricepând de ce cel d'întai om căruia nu'i vindea trupul o respinge osândind-o.

Atunci rămas cu el însă-şi o frică neînţeleasă îl cuprinse şi se închină zeului inimii sale. « Doamne, se rugă, fie-ţi milă de robul tău şi luminează'l,

Noaptea s'a lăsat pe pământ şi umbră mi se lasă în suflet, căci sămânţa rodului tău o asvârl şi numai durere din ea răsare ». Dar zeul nu era nicăeri şi plin de îndoială cel din urmă sfânt se reîntoarse în singurătatea culmilor pustii.

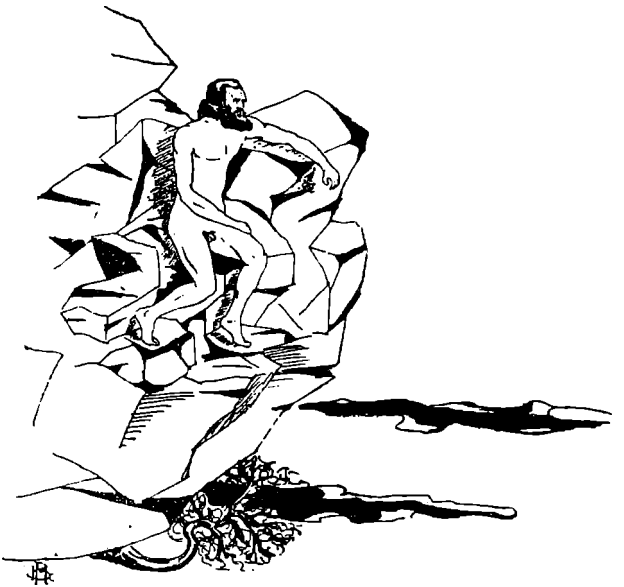

II

Șapte ani trăi cu pustnicia dăruindu-şi sufletul şi trupul zeului căruia se ruga. Iar când se ivi vara, pricepând că în el e cuvântul adăvărului, spre fericirea lumii părăsi munţii pornind către apus.

Coborâ prin păduri trei zile şi ajunse la un rîu curgător printre poeni şi lanuri de grîu. Cu apa veneau corăbii încărcate, iar luntraşii întinzând pânzele roşii umflate de vânt cântau; pe poeni ciobanii răzâmaţi de tulpina fagilor doineau din caval păzind turmele; secerând grânele de pe lanuri oamenii se bucurau de munca lor. Mai departe pe un colnic era aşezată curtea boerească cu pridvor şi straşină lată de şiţă. Mergând într'acolo cel din urmă sfânt, stăpânul moşiei îi eşi înainte şi îl pofti înauntru după obiceiul ţării. Străinul cu voe bună primi găzduirea dar intrând în casă se minună, căci ea era fără podoabe şi la fel cu coliba unui om de rând. « Bogatule, grăi el atunci, ce trăeşci în lipsă având lanuri, turme şi corăbii multe, mare'ţi e nebunia şi fără de leac. Intr'adăvăr îţi spun scurtă e viaţa şi moartea ne pândeşte. Te zici fericit ne ştiind ce e fericirea şi bunurile lumii nu le cunoşti ». Zâmbetul pieri din ochii gazdii la cuvintele lui. Trimese în grabă să'i chieme vătafii; pe unul îl puse peste secerători mai mare,

pe unul peste ciobani şi unuia în primire ' i-a dat luntraşii cu luntrele lor — cu poruncă la toţi să umple cămările cu galbeni cântăriţi la cântar. In fie - care zi acuma la curte soseau cu salbă de clopoţei la gât catârii aducându - i avutul în saci şi lăzi ferecate. Dărâmă clădirile de piatră şi altele ridică de marmură curată, grădini ne mai văzute întocmi, trupul în mătăsuri şi' l ascunse, aduse roabe frumoase spre desfătarea lui ; dar nu era mulţumit. Râvnea tot alte bogăţii şi alte griji năpădindu - l' pacea inimii lui pierise. Străinul la plecare mulţumind : « De ce mi - ai ucis fericirea ? » ii zise, iar cel din urmă sfânt plin de nelinişte s'a dus. Pe unde trecea, oamenii sub arşiţa soarelui de vară se chinuiau să umple cu aur pivniţele boltite blestemându - şi soarta şi el zadarnic câuta cântecile de odinioară.

Pe drum mai la vale mergând sfântul ajunse la o fântână isvorită printre oleandri. Cerul se oglindea în apă şi cu cer se stropeau un flăcău şi o fată râzând ca copii nevinovaţi. Zărind călătorul îl poftiră

frumos să se răcorească şi curmându-şi setea necunoscutul grăi; « Intr' adăvăr vă spun sunteţi nebuni, căci vă bucuraţi şi nu ştiţi ce e bucuria: iubirea n' o cunoaşteţi, nici fiorul dorinţii. Scurtă e vremea; celege' ţi azi roadele ei, mâine e prea târziu ». Auzindu-l privirea băiatului se turbură şi dornic luând buzele tovarăşii lui până la sânge le muşcă sărutându-le, dar ea, rănită, începu să plângă. Tot pieptul fraged îl scutura plânsul şi băiatul, ca un copil nedibaciu, ce jucându se, şi-a frânt jucăria, cu lacrămi în ochi stetea nepricepând. « De ce ne-ai ucis fericirea? » întrebă, iar cel din urmă sfânt se depărtă fără să răspundă.

Si mergând mai departe întâlni unul ce se ruga icoanelor de piatră la răspântii lovindu-şi fruntea de ţarâna bătută. Atunci sfântul de el apropiindu-se grăi: « Infricoşată e nebunia ta, omule ce te închini pietrelor de pe drum. Comorile vremii neatinse de tine se pierd şi somnul morţii n' are vis. Intr' adăvar

îţi spun zeul meii m'a trimes să învăţ pământului preţul vieţii trecătoare ». Dar pierind lumina credinţii din ochii celui ce se ruga, ei se adumbriră de durere şi omul ii zise: « De ce' mi - ai ucis fericirea ? » Iar cel din urmă sfânt se duse mai departe turburat .

Umblând în liniştea serii ajunse la poarta unei cetăţi . Turlele ei, subţiri ca minarete , până ' n nori se înălţau pe cerul amurgului şi piatra lor când verde , când albastră era după lumină . Atunci pe rând din vârful fie-cărei isbucni chiemarea străjerilor nopţii vestind oamenilor că domnia umbrii începe , şi pe rând vuetul cetăţii se stinse ca şi cum s'ar fi depărtat . Iar la strigătul turlii din urmă totul tăcu ca cuprins de moarte . In tăcere păşea sfântul când auzi două glasuri cântând lângă ziduri şi mergând într'acolo zări un voinic şi o fată trudindu-se să tragă cu burduful apă din gura unui puţ . Văzându-i veseli muncind când toţi se odihnesc de grijele zilei îl apucă mirarea şi uimit le grăi : « Intr ' adăvăr nepricepută vă e orbirea . Goi sunteţi şi flămânzi până ' n noapte

vă chinuiţi să câştigaţi pâinea rea de secară. N'aveţi nimic; puterea tinereţii o pierdeţi şi altora viaţa îşi aruncă darul. Nebunilor cum puteţi cânta necunoscând fericirea ?» Ascultându-l fata îşi sfârşi cântecul. «Adevărul grăeşti.» îi zise şi trecând pe poarta cetăţii unul în haine de mătase, cu dânsul se duse vânzându'i trupul tânăr pentru un ban de argint. Iar voinicul cântecul uitându-l îi zise: « Adăvărul grăeşti ». şi cum eşea unul în strae cusute cu fir din cetate, scoţând cuţitul îl înjunghiă pentru un ban de aur.

Atunci cel din urmă sfânt cu groază se depărtă. Noaptea ' ntreagă rătăci ca un ucigaş fugărit si când îşi opri mersul era pe ţărmul mării liniştite. Luna în ea îndoită colinda cerul, apele cutreerând şi pânze de corăbii nu se arătau. Sfântul tremură pătruns de o frică neînţeleasă şi chiemând zeul inimii sale: «Doamne, se rugă, fie-ţi milă de robul tău şi luminează'l Valurilor călătoare le ai pus luna călăuză şi cherva nelor pierdute prin nisipul pustiului stelele din văzduh le-ai dat să le deschidă cărare, — dar pe mine

m'ai părăsit. Am învăţat pe oameni să dispreţuiască bunurile pieritoare spre mântuirea lumii şi am cules numai durere; pe oameni am învăţat preţul vieţii spre fericirea lor şi numai suferinţă şi ură am sădit. Cuvântul tău credeam că'l rostesc şi nu era al tău; cu tine credeam, Doamne, că umblu şi mergeam singur.» Dar zeul căruia se închina nu era nicăeri şi plin de îndoială cel din urmă sfânt se reîntoarse spre culmile sihastre.

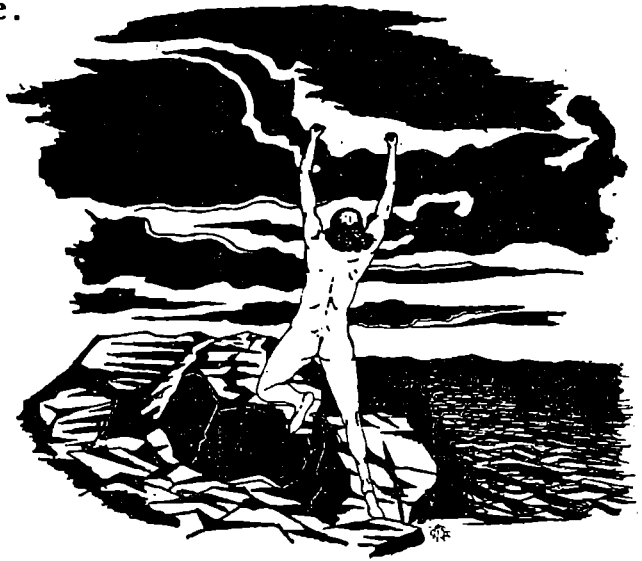

III

Ani de zile trăi în singurătatea munţilor şi firul vremii de mult îi scăpase. Numai se ruga dăruindu-şi sufletul şi trupul zeului inimii sale. Ochii lui ţintiţi în ei înşi-şi oglindeau fără nădejde frunzele noi ale primăverii şi frunzele de rugină ale toamnii, - iar vieţuitoarele codrilor văzându-l nemişcat fără teamă se apropiau de dânsul. Veneau veveriţe sărind din crăcă'n crăcă să 'l atingă

mirate, căprioare blânde îşi răzâmău botul subţire de umărul lui şi din sborul lor păsările de pradă îi împleteau cununi. O iarnă un urs se culcă la picioarele sale; atunci sosiră mistreţii unul câte unul şi lupii eşiră din desişul brazilor troeniţi la focul lui să se încălzească: El, nesupărat, îşi primea poporul. Si cum goneau anii simţi că nu mai are mult de trăit şi, pricepând că cuvântul lui Dumnezeu niciodată n' o să' l rostească, ca un om se coborâ spre oameni printre ei să moară.

Trei zile mergând prin păduri ajunse într ' un ţinut locuit şi toamnă era pe dealuri. Viţa de vie, de ramurile ulmilor legată, din copac în copac anina ciorchinele grele, piersica coaptă cădea pe iarbă şi perele şi merele roşii. Iar moşnenii satelor ascunse din vâlcele veniseră să adune roadele pământului. Cu albii pe cap, în şir, urcau cântând fetele în vii strugurii să culeagă şi flăcăii îndemnau măgarii cu coşuri pline spre linul apropiat. Copii loveau cu prăjina nucii, nucile să le iee şi prunii scuturau, prunele rotunde să prindă. Seara focuri multe se

aprinseră pe povârnişuri : la cramă, cu must nou uitându-şi păsurile, bătrânii priveau hora învârtită în chiote şi veselie de cei tineri. Cum zăriră trecătorul îl poftiră printre ei să şadă. Atunci pustnicul binecuvântându-le masa cu ei ospătă şi cu ei, în graiul lor grăind, se bucură, căci nu se mai gândea la mântuirea şi la fericirea lumii. Iar a doua zi, vrând să plece, ei se rugară să mai stee în mijlocul lor, vorbele lui fiind mai dulci ca poamele toamnii. Sapte zile printre ei se opri şi părăsindu-i cu suflet liniştit lăsă inimi împăcate.

Si mergând mai departe pe drumuri de ţară ajunse la o cetate cu chiparoşi jur împrejur atât de'nalţi încât soarele nu'i pătrundea, nici lumina lunii. In umbra lor, sub pietre albe culcaţi, îşi dormeau somnul morţii cetăţii. Multe pietre erau sparte cu muşchi verde pe ele, multe noi împodobite cu slove săpate cu dalta şi ridicată una singură îşi aştepta mortul. Era tânăr: întins pe iarbă parcă se odihnea de munca zilei şi o femee la creştetul

lui plângea, căci îi fusese mamă. Atunci călătorul apropiindu-se de dânsa de mila ei nu din credința vieții viitoare grăi: « Pace ție. De ce plângi? Doarme numai și în ceruri se va scula. » Iar femea auzindu-l își șterse lacrămile și nădejdea îi înflori în suflet. « Străine, îi zise, cel din urmă sfânt trebue să fii căci cuvântul tău alină durerea. » Dar el răspunse: « Nu sûnt chiematul Domnului, ci unul ce a venit ca un om printre oameni să moară. » Si de pace stăpânit prin poartă intră în cetate.

Iar cum colinda uliţele strâmte îl întâmpinară doi îndrăgostiți și ei cu fruntea aplecată în semn de mâhnire păşeau. » Străine, îi zise băiatul, preotul ne-a gonit osândindu-ne, căci ne am iubit și fără de lege ne e dorul. Acuma de apururi blestemați sûntem și nimeni nu vrea să ne binecuvânteze iubirea. » Si ea îi zise: « Din altă țară sûnt și alții îmî sûnt zeii. » Atunci de dragul lor nu din credință, pustnicul grăi: « Binecuvântată vă e iubirea și plăcută zeului meu. » Iar auzindu-l îndrăgostiții

cu un glas strigară: « Cel din urmă sfânt trebue să să fii, căci chinul ne - ai vindecat. » Dar el răspunse: « Nu sûnt de cât un om şi ca un om am venit printre oameni. »

Si mergând mai departe la o răspântie stetea unul cu cuţitul în mână şi ură în privire pândind noaptea să vie. De el apropiindu - se: « Pe cine aştepţi? » întrebă şi omul răspunse: « In fie-care seară vin să'mi câştig hrana, căci sûnt sărac şi altă muncă n'am învăţat. » Atunci dreapta punându-i pe umăr cu bunătate îi zise: « Pace ţie. Multe sûnt căile vieţii şi nepătrunse. De mine fii binecuvântat şi ruga mea împlineşte-o: azi lasă - mă să fiu răpusul. Bătrân sûnt şi am venit printre oameni să mor. » Iar auzindu - l ucigaşul lovit de spaimă căzu la piciorarele lui pocăindu se: « Zeul tău te a trimes să mă scapi din pierzare. Iartă - mă şi mă mântue tu, ce grăeşti cuvântul lui Dumnezeu. » Si trecătorul de dragul lui, nu din credinţa judecăţii din urmă, îl lăsă să creadă că e sfântul ertător de păcate.

Soarele apunea când eşi pustnicul din cetate. Domnea pe pajiştile toamnii o pace adâncă şi în inima lui pace era, căci rodiseră cuvintele sale ca pomii roditori. Si cum umbla pe drumul bătut de mii de ani de oameni se simţi obosit de toată osteneala lor. Prin zări deodată cântecul culegătorilor de vii isbucni puternic ca o chiemare şi el pricepu că moartea e aproape. Mergând ajunse la marginea unei mări şi apa liniştită era ca sufletul lui. Atunci fără teamă dar fără nădejde se culcă pe nisip adormind în legănarea valurilor potolite. Iar pescarii, cu năvodul veniţi să prindă peşte, se minunară găsind mortul, căci ochii celui din urmă sfânt erau plini de lumină.

Făuritu-s'au aceste slove
în luna lui Brumar a anului 1911.
Sfîrşitu-s'au de tipărit
în ziua de 1 IANUARIE 1912.
" A LA BELLE ÉDITION "
la PARIS.

ANTICARIAT
Lei 6